

Národnostní autonomie v Československu.

Do varu politických hesel a světových názorů, z nichž vychází tento vážný problém našeho státního života, přichází v pravý čas střízlivá a věcná práce Emila S o b o t y. (Národnostní autonomie v Československu? Národnostních otázek svazek 11, Orbis Praha 1938, stran 124, Kč 14.—.) Střízlivá formou, avšak uchvacující dynamikou vnitřního přesvědčení autora, jenž nepsal tuto knihu »pro nikoho a proti nikomu«, nýbrž »pro demokracii, pro spravedlnost pokud jest v moci slušných lidí, pro dorozumění těch, kteří chtějí žítí pohromadě a proti pověře, že dvakrát dvě nejsou čtyři«.

Překotný vývoj světových událostí dodal publikaci více aktuality, než měla v době svého vzniku. Nebude bez užítku, překročí-li tento referát meze stručné recenze, obvyklé v tomto časopisu a poskytne-li na podkladě Sobotových vývodů stručný nástin aktuálních plánů pro soužití národů, usedlých v našem státě.

Prokázaná nemožnost paralely mezi národnostní otázkou v bývalé monarchii Rakousko-uherské a mezi národnostními poměry našeho státu je autorovi důkazem neupotřebitelnosti předválečných pokusů o jich uspokojivé vyřešení. Zabývá se dále národnostním řádem republiky, jeho kritikou, zejména německou a německými reformními návrhy poválečnými, když již opustily původní myšlenku teritoriální parcelace.

Těžiskem knihy jsou však návrhy sudetoněmecké strany a jejich kritika. Podnětem k nim bylo vládní usnesení z 18. února 1937 o směrnicích národnostní politiky československé vlády. Strana sudetských Němců se od počátku netajila, že tyto směrnice jí nejsou postačujícím řešením a koncem dubna téhož roku přichází se svými požadavky, vtělenými v šest zákonodárných návrhů. (Sněmovní tisky 892 až 897.)

Z nich návrh zákona o národnostní příslušnosti státních občanů a národnostních katastroch žádá, aby pro každou národnost, jak byla zjištěna při posledním sčítání lidu, byl založen národnostní katastr, který by byl veřejnou knihou. Přihlašovací povinnost počíná 18. rokem. Přihlásiti se k jiné národnosti, než ke které přihlašovatel patří, lze jen po důkazu dokonalého přenárodnění. Spory řeší katastrální soud.

Návrh zákona na ochranu národnostních práv zřízením veřejnoprávních svazů má na mysli reprezentaci národnostních kolektivů i jednotlivých příslušníků vůči vládě i vůči ostatním národnostem. Národnostní svaz chrání a rozmnožuje kulturní, sociální a hospodářskou državu svého národa. V jeho čele je představenstvo, tvořené parlamentními zástupci příslušné národnosti. Představenstvo volí předsedu a volí »nebo jinak účelněji ustanovuje« svého mluvčího. Národnostním svazům má příslušet právo též vznášeti otázku ústavnosti zákonů před ústavní soud. K tomu účelu další z návrhů upravuje znění platného zákona o ústavním soudu.

Osnova zákona o trestní ochraně národností prohlašuje za trestné jednání, je-li občan donucován, aby v určitých směrech jednal v odporu se svou národnostní příslušností, aby užíval ve styku se státními a samosprávnými úřady i státem kontrolovanými podniky jiného jazyka než mateřského nebo aby posílal své děti do školy cizího vyučovacího jazyka. Trestný je, kdo někomu vyhrožuje újmami nebo svádí sliby, aby přenechal právo vlastnické, nájemní nebo užívací k nemovitosti nebo provozovací právo podniku občanu jiné národnosti, ovšem za předpokladu, že ono právo bylo aspoň 30 let součástí téže »národnostní državy«. Trestán bude i ten, kdo uvedeným způsobem pohne zaměstnavatele, aby propustil nebo přijal zaměstnance určité národnosti. Upozorňujeme zejména na mlhavost oněch nabízených »výhod« i na to, jaký vliv může mít na něčí duševní i existenční rovnováhu již samo zavedení trestního řízení. Nebezpečí šikán je očividné. Trestu podléhá i založení nebo provoz sdru-

žení s tím účelem, aby država jednoho národa byla zvětšena na útraty národa jiného.

Poslední dvě osnovy jednájí o zárukách za zákonný výkon úřední působnosti veřejných orgánů.

Tolik o obsahu návrhů, které svým radikalismem podstatně přesahují národnostní statut estonský, považovaný donedávna samými Němci za ideální řešení. Poukazujeme k pronikavým kritikám Sobotovým jak s hlediska ústavy, tak demokracie a aktuální politiky toho, kdo si už z jejich obsahu neučinil představu, jaké možnosti by bylo v rámci těchto pružných norem naléztí pro vystavění čínských zdí mezi národnostmi tohoto státu, pro hermetickou izolaci nejen národnostní »državy«, nýbrž i lidí-občanů. Zde nejde už jen o zájem státu, nýbrž přímo o lidsky ažýchatelné ovzduší.

»Vývoj vztahů mezi jednotlivými národnostmi v různých evropských zemích ukazuje stále zřetelněji, že odpoutání a odloučení, i když v určitých mezích umožňuje zachování svérázu, natrvalo s sebou přináší velmi veliká nebezpečí. Národní skupina, jež vždy silněji zdůrazňuje své zvláštní bytí, bude národem, vedoucím stát, dříve nebo později pocífována jako cizí těleso, a od takového pojmání k vůli ji odstraniti (Ausmerzung) není pak zpravidla cesta příliš dlouhá.« To není názor šovinistického Čecha, nýbrž překlad citátu z jednoho z posledních čísel orgánu štutgartského Zahraničního ústavu, »Der Auslandsdeutsche« (cit. Sobota, str. 114—115).

Dr. Jos. Kepert.

Z p r á v y.

Národnostní statut. *Zájem naší veřejnosti je soustředěn na národnostní statut, jehož vydání ohlásil ve svém nedávném projevu ministerský předseda Dr. Hodža. Statut má míti dvojí význam: jednak vnitropolitický, jednak mezinárodní. Má jím totiž býti manifestována souhrn národnostních práv, o jejichž obsahu není přesně informována nejen cizina, nýbrž často ani naše veřejnost. Normy jazykového a národnostního práva československého jsou obsaženy v několika zvláštních zákonech a nařízeních: v §§ 128 a násl. ústavní listiny, v jazykovém zákoně č. 122/1920, a j., v jazykovém nařízení č. 17/1926 a j., kromě toho však se vyskytují porůznu i jinde. Bude tedy v prvé řadě úkolem sebrat a sestavit tyto normy v určitý systém. Jest ovšem otázka, zda v rámci ústav a ústavního zákona jazykového nebudou provedeny změny některých podřadných norem, pokud to rámcová forma ústavních norem připouští, a zda nedozná určitých změn i sám jazykový zákon. To bude záviseti na politických jednáních v souvislosti s novou úpravou jazykového a národnostního práva. Veškeré legislativní přípravy jsou zatím přísně důvěrné.*

Publikování statutu bude míti zejména po stránce mezinárodní neobyčejný význam, protože jím bude jasně prokázáno, jak široce jsou právním řádem našim menšinám zaručena jazyková práva, takže tím bude ulomen hrot nepravdivé propagandě o útisku národnostních menšin v našem státě.

Generální inspektorát státní policie. Počátkem dubna 1938 byl při ministerstvu vnitra aktivován ústřední inspekční orgán státní policie. Pokud jde o jeho působnost, není dosud přesně stanovena, protože příslušná interní instrukce nebyla ještě vydána. V souvislosti se zřízením tohoto nového dozorečného orgánu byly publikovány ve Sbírce zákonů a nařízení dvě normy: 1) VI. nař. č. 61 z 25. března 1938, jímž byl doplněn § 7 odst. 1b vl. nař. 103/1927 ustanovením, že přednostovi dozorečí služby v oboru státní policejní správy přísluší úřední titul »generální inspektor státní